

EEN PLEK OM TE WONEN

1.

Wie mag beklimmen de hoogte van God? Dit lied moet luidkeels zijn gezongen door pelgrims die na een lange reis Jeruzalem binnentrokken. Op weg naar de tempel. Zij zijn letterlijk het slag mensen dat zoekt naar God, dat met eigen ogen wil zien al het moois en goeds in de Stad van Vrede.

In Psalm 15 komen we ongeveer dezelfde vraag tegen: wie mag wonen op Jouw hemelse hoogte? Maar deze psalm is niet luidkeels, maar eerder verstillend. Niet naar buiten, maar naar binnen toe gezongen. En dat komt, omdat de zangers aan het denken zijn gezet door de psalm die eraan voorafgaat, Psalm 14. Dat is die van 'niksers, leeghoofden, niemand die recht doet'. En de Levende maar zoeken en turen of er nog één is die recht doet. Maar niemand. Letterlijk niemand. Dit leidt tot de bijna wanhopige vraag: zal onze redding dan ooit dagen? Ja, ooit, gelooft, hoopt de psalm.

Dat is het voorland van Psalm 15. Dat van die niksers, dat leest en zingt lekker weg. Want die kennen we. Die staan iedere dag in de krant. Die verpesten de aarde, die zijn alleen uit op eigen gewin. Die preken hun onwankelbare geloof in de economische groei. Zodat wij hier weken lang een serie moeten houden over de crisis en ons dan moeten bezinnen hoe we anders moeten gaan leven. Hoezo wij? Hun, zul je bedoelen met hun streepjespakken en bonussen.

Laten we toch eerst nog maar even naar Psalm 14 kijken. Want het staat er echt: de Levende, tuurt en zoekt en kijkt of er nog één is. En de Levende heeft ogen die echt zien. Maar hij ziet niemand, letterlijk niemand. Wordt dan Psalm 14 niet ook voor mij ongemakkelijk? Want blijkbaar ziet de Levende in mij ook niet veel. Dan zing ik dus niet alleen tegen de boze buitenwereld, maar ook tegen mezelf. De nikserigheid, het eigenbelang, dat allemaal, in mezelf. Dan doet zich ook meteen de vraag voor: hoe kan ik dan wél recht doen, hoe moet ik leven? Mag ik me wel thuis voelen bij de Levende? Over die vraag gaat Psalm 15.

De psalm doet dat in de vorm van een dialoog. Je zou het een toelatingsexamen kunnen noemen met de vraag: wie mag zich welkom weten bij Jou, Levende? Wie de vraag stelt en wie het antwoord geeft, blijft onduidelijk. Misschien is de dichter in gesprek met zichzelf, misschien stelt hij de vraag en antwoordt de rabbijn of hoort hij de stem de Levende zelf. Zoals wel vaker in de poëzie van de Psalmen wordt die vraag nog eens herhaald, maar dan net even anders geformuleerd: 'Wie mag zich welkom weten in je tent? Wie wonen op je hemelse hoogte?' Toch is dat niet helemaal een poëtische herhaling. De tent van de Levende, die was er in de tijd dat het volk zwierf in die tocht van 40 jaar door de woestijn. De Levende zwierf mee, een wolk overdag, een vuur in de nacht. En de 'hemelse hoogte', dat is Sion, dat is de tempel, dat is de plaats waar de Levende woont. De vraag waarmee Psalm 15 opent is dus een totale vraag: niet alleen wie de tempel mag binnengaan, maar wie zich welkom mag heten bij de Levende waar zij of hij ook is: op zwerftocht door het leven, met een vaste plek, op weg naar een heilige plek.

Het antwoord op de openingsvraag van de psalm vind ik verrassend. Wie mag wonen met Jou? Je zou spontaan zeggen: veel bidden, een vroom leven leiden, geen enkel gebod overtreden. Zo braaf mogelijk. Maar de psalm denkt daar anders over. Het gaat om wat je doet. Hoe dat bidden en zingen je op weg zet, je aan het doen zet. Dat het je integer maakt, dat je recht doet, geen kwaad, geen praatjes rondstrooit. Die zo doet, die staat als een huis. Staan als een huis. Dat is ook een mooi antwoord op de vraag van de psalm. Wie mag wonen? Die staat als een huis. Zelf huis worden. Zorgen dat de Levende zich thuis voelt bij jou. Een huis dat stevig staat, zoals die boom van Psalm 1.

2.

Wie mag zich thuis voelen bij Jou? Zo bidden, zingen tot de Levende. Soms voel ik me wel thuis. Als we hier samen woorden zingen die mijn verstand te boven gaan, en me toch uit het hart gegrepen zijn. Als er verwachting is, iets aan de horizon, iets waarin ik wil geloven, dat me op weg zet. Of als ik tot rust kom, als het ware even mag toeven in het groene gras van Psalm 23: de Levende als mijn herder, ik kom niets te kort, ik ben niet bang, ik kan het leven aan. Zo is het soms. Op hemelse hoogte.

Er zijn ook momenten dat ik me afvraag hoe de Levende zichzelf ooit bekend heeft kunnen maken met de naam Ik-zal-er-zijn. Er zijn? Waar dan en hoe dan? Dan voel ik me meer een zwerver die niet goed weet waar die het zoeken moet. Zijn voor de Levende dan niet eerder namen van toepassing als eeuwige, onzienlijke, onnoembare? Ver weg. Buiten mijn bereik. Het zijn momenten dat we zingen, misschien wel klagen, misschien wel schreeuwen: Eeuwige God, wij willen u zien. Geef ons vandaag een teken van liefde. Ja, misschien is het dat wel. Dat we op zo'n moment de liefde missen. Dat we ons niet gekend voelen, dat er geen nabijheid is. Dat ik me een zwerver voel in mijn eigen bestaan.

De afgelopen weken hebben we hier gekeken naar deze wereld. Met als trefwoord 'crisis'. Niet om ons een schuldgevoel aan te praten, ook niet om ons angstig te maken over krachten die in hun onvoorspelbaarheid sterker zijn dan wij, maar om met open ogen te zien wat gebeurt en te kijken wat onze rol kan zijn. Met als inspiratie de verhalen over Jozef: een dromer, een slaaf, maar ook een planner, een regelaar, een reddende engel, die, als zijn taak is volbracht weer bijna geruisloos verdwijnt in de geschiedenis. Jozef, die nogal eens zegt, dat hij natuurlijk wel zijn best doet, maar dat het toch vooral allemaal in handen is van de Levende, die hemel en aarde heeft gemaakt en die nog steeds onvermoeibaar met ons begaan is. Die ons aanspreekt met zijn woord en ons op weg zet. Die ons verantwoordelijk maakt.

Dat lijkt een hele klus. Te veel voor mij, te veel voor ons ook, met al onze goede wil en goede bedoelingen. Moeten we ons niet bij de werkelijkheid neerleggen? Nee, zegt, zingt, roept de Schrift. Nee. Als we willen dat het aanschijn van de aarde verandert, dan kunnen we op weg gaan. Ons laten leiden, roepen, misschien wel tot de orde laten roepen door de woorden van de Schrift. Misschien wel met dat ontwapenende vraag- en antwoordspel van Psalm 15. Die zegt zo iets als: de woorden willen horen staat gelijk met de woorden willen doen. En het zijn grote woorden, het gaat maar liefst over een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. En dat kan ik in mijn eentje natuurlijk nooit aan. Daarom ontroert mij de eenvoud van Psalm 15. Het is eigenlijk heel dichtbij. Kijk maar om je heen en begin te gaan. Zal onze redding ooit dagen? Ja, gelooft en hoopt de Schrift. 'Niemand die recht doet'? Ik ga het proberen.

In Psalm 15 schilderen we de contouren van hoe we zouden willen of kunnen zijn. Het is eigenlijk niet van belang wie de vraag stelt en wie het antwoord geeft. De vraag stellen we zelf keer op keer. Of we nu op hemelse hoogte zijn, of verdwaald in de diepte. En het antwoord weten we eigenlijk ook al lang. Maar soms moeten de woorden weer even klinken, moeten we ze naar binnen toe zingen. En zo, dat het ook niet bij woorden blijft.

Gerard Swüste

PSALM 14 (fragment)

1. - voor de koorleider; van David

De nietsnut zegt zelfvoldaan:

'Er is geen god.'

Verdorvenheid is gemeengoed,

Het is hemeltergend,

Wat goed is doet er niet meer toe.

2. Van hemelhoog tuurt de Levende

Onder de mensen en kijkt:

Is er één die het begrijpt,

Eén die zoekt naar God?

3. Ieder gaat zijn eigen gang,

Allemaal totaal verziekt.

Wat goed is doet er niet meer toe

Voor niemand, letterlijk niemand!

PSALM 15

1. - een psalm van David

JIJ,

Wie mag zich welkom weten in je tent?

Wie wonen op je hemelse hoogte?

2. Die integer is,

Die recht doet

Die van harte waarheid spreekt;

3. Geen praatjes rondstrooit,

Geen kwaad doet aan zijn medemens,

Geen smaad laadt op zijn naaste;

4. Een verdorven mens is verachtelijk in zijn ogen,

Maar hij respecteert ieder die ontzag heeft voor de Levende;

Zijn woord breekt hij niet, ook al komt hem dat goed uit;

5. Geld leent uit hij zonder rente,

Hij laat zich niet omkopen ten koste van een onschuldige.

Wie zo doet

Die staat als een huis

Nu en altijd.